

Susanna. Sed plane inde se probent qui ibi futuri sunt, ut qui habent hic inferiorem locum, non inuideant, sed diligant in aliis meliorem locum. Etenim, verbi gratia, fratres mei, ut advertatis: conjugalem vitam quisque elegit, continentem vitam quisque elegit; si ille qui elegit vitam conjugalem, concupiverit adulteria, retro respexit; illud concupivit, quod illicitum est. Qui vero a continentia ad nuptias postea redire voluerit, retro respexit: licitum elegit, et retro respexit. Ergo damnandæ sunt nuptiæ? Non. Non sunt damnandæ nuptiæ; sed ille qui eas elegit, quo accesserat vide. Jam ante ierat. Quando vivebat lascive adolescens, nuptiæ ante illum erant; ad eas se tendebat: cum vero elegit continentiam, nuptiæ post illum sunt. « Memores estote, ait Dominus, uxoris » Lot¹. » Uxor Lot retro respiciendo remansit. Quisque ergo quo potuit pervenire, inde timeat retro respicere: et ambulet in via, sequatur Christum: quæ retro oblitus, in ea quæ ante sunt extensus, secundum intentionem intus sequatur ad palmam vocationis Dei in Christo Jesu². Conjugati præponant sibi inuuptos; fateantur eos esse meliores: in eis diligant quod ipsi non habent; et in illis Christum ament.

¹ Luc. xvii, 32. — ² Philip. iii, 13.

SERMO XCVII¹.

De verbis Evangelii Marci XIII: *De die autem illo vel hora nemo scit, neque Angeli in caelo, neque Filius, nisi Pater.*

I. FRATRES, quod audistis modo monentem Scripturam atque dicentem, ut propter diem novissimum vigilemus, unusquisque de novissimo suo die cogitet: ne forte cum senseritis vel putaveritis longe esse novissimum sæculi diem, dormitetis ad novissimum vestrum diem. De die novissimo sæculi hujus audistis quid dixerit: « Quia nesciunt eum, neque Angeli cœlorum, neque Filius, nisi » Pater². » Ubi quidem magna quæstio est, ne carnaliter sapientes putemus aliquid Patrem scire, quod nesciat Filius. Nam utique cum dixit: « Pater scit: » ideo hoc dixit, quia in Patre et Filius scit. Quid enim est in dies, quod non in Verbo factum est, per quem factus est dies? Nemo ergo quærat novissimum diem, quando futurus sit; sed vigilemus omnes bene vivendo, ne novissima die cujuscumque nostrum nos inveniatur imparatos, et qualis quisque hinc exierit suo novissimo die, talis inveniatur in novissimo sæculi die. Nihil te adjuvabit quod hic non feceris. Unumquemque opera sua juvabunt, aut opera sua pressura sunt.

II. Et quomodo in Psalmo cantavimus Domino: « Miserere mei, Domine, quoniam conculcavit me homo³? » Homo dicitur, qui secundum hominem vivit. Denique illis

¹ Alias 21 de verbis Domini. — ² Marc. xiii, 32. — ³ Psal. v, 9.

qui secundum Deum vivunt, dicitur : « Dii estis, et Filii » Excelsi omnes¹. » Reprobis autem, qui vocati sunt ut essent filii Dei, et esse potius homines voluerunt, id est, secundum hominem vivere : « Vos autem, inquit, sicut » homines moriemini, et sicut unus ex principibus cade- » tis². » Etenim quod mortalis est homo, ad disciplinam illi debet valere, non ad jactantiam. Unde se jactat vermis crastino moriturus? Dico Charitati Vestræ, fratres : de diabolo debent erubescere mortales superbi. Ille enim etsi superbus, tamen immortalis est : spiritus est, etsi malignus. Illi dies novissimus pœnalis servatur in finem : tamen mortem quam nos patimur, ille non patitur. Auditur autem homo : « Morte morieris³. » Utatur bene pœna sua. Quid est quod dixi : Utatur bene pœna sua. Non inde eat ad superbiam, unde accepit pœnam ; agnoscat se mortalem, et frangat elationem. Audiatur sibi dici : « Quid su- » perbit terra et cinis⁴. » Etiamsi superbit diabolus, non est terra et cinis. Ideo dictum est : « Vos autem sicut ho- » mines moriemini, et sicut unus de principibus cadetis⁵. » Non attenditis, quia mortales estis, et sicut diabolus superbi estis. Utatur ergo homo pœna sua, fratres : bene utatur malo suo : ut proficiat bono suo. Quis nescit, quia pœna est, necesse esse ut moriamur ; et quod est gravius, quando nescimus? Pœna certa est, hora incerta : et de ista pœna sola certi sumus in rebus humanis.

III. Cætera nostra et bona et mala incerta sunt : sola mors certa est. Quid est quod dico? Conceptus est puer, forte nascitur, forte abortum facit. Ita incertum est : Forte crescit, forte non crescit : forte senescit, forte non senescit : forte dives erit, forte pauper : forte honoratus, forte humiliatus : forte habebit filios, forte non habebit :

¹ Psal. lxxxii, 6. — ² Ibid. 7. — ³ — Gen. ii, 27. — ⁴ Eccli. x, 9. — ⁵ Psal. lxxxii, 7.

forte ducet uxorem, forte non ducet : et quidquid aliud nominaveris in bonis. Respice et ad mala : Forte ægrotat, forte non ægrotat : forte a serpente percutitur, forte non percutitur : forte a bestia devoratur, forte non devoratur : Et respice omnia mala : ubique est, Forte erit, forte non erit. Numquid potes dicere : Forte moritur, forte non moritur? Quomodo medici quando inspexerint valetudinem, et mortiferam esse cognoverint, hoc pronuntiant : Moritur, inde non evadit. Ex quo nascitur homo, dicendum est : Non evadit. Quando natus est, ægrotare cœpit. Quando mortuus fuerit, finit quidem ægritudinem ; sed nescit utrum pergat in pejorem. Finierat dives ille ægritudinem deliciosam, venit ad tortuosam¹. Pauper vero ille finiit ægritudinem, et pervenit ad sanitatem. Sed quod postea haberet hic elegit : et quod ibi messuit, hic seminavit. Ideo cum vivimus, vigilare debemus, et eligere debemus quod in futuro teneamus.

IV. Mundum non amemus. Premit amatores suos, non eos ad bonum adducit. Laborandum est in eo potius ne capiat, quam timendum ne cadat. Ecce cadit mundus : stat Christianus ; quia non cadit Christus. Nam quare dicit Dominus : « Gaudete, quia ego vici mundum²? » Respondeamus ei, si placet : Gaude, sed tu. Si tu vicisti, tu gaude. Quare nos? Quare nobis dicit : Gaudete, nisi quia nobis vicit, nobis pugnavit? Ubi enim pugnavit? Quia hominem suscepit. Tolle quod de Virgine natus, tolle quod « Semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, » in similitudinem hominum factus, et habitu inventus » ut homo³ : » tolle hoc, ubi luctamen? ubi certamen? ubi tentatio? ubi victoria, quam non præcessit pugna? « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, » et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum.

¹ Luc. xvi, 22. — ² Joan. xvi, 33. — ³ Philip. ii, 7.

» Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est » nihil¹. » Numquid hoc Verbum Judæus crucifigeret? Numquid huic Verbo impius insultaret? Numquid hoc Verbum colaphis cæderetur? Numquid hoc Verbum spinis coronaretur? Ut autem ista pateretur, Verbum caro factum est: et ista passus resurgendo vicit. Ergo nobis vicit, quibus securitatem resurrectionis ostendit. Dicis ergo Deo: « Miserere mei, Domine, quoniam conculcavit me homo². » Tu te noli conculcare; et non te vincit homo. Ecce enim homo potens terret te. Unde te terret? Spolio, damno, torqueo, occido. Et clamas tu: « Miserere mei, Domine, quoniam conculcavit me homo. » Si verum dicis, te ipsum attendis: quia times minas hominis, mortuus te conculcat: et quia non timeres, nisi esses homo, conculcat te homo. Quod est ergo remedium? O homo, hære Deo, a quo factus es homo: illi adhære, in ipso præsume, ipsum invoca; virtus tua ipse sit. Dic illi: In te, Domine, virtus mea. Et a comminationibus hominum cantabis; et quod postea cantes, ipse Dominus dicit: « In Deo sperabo, non timebo quid faciat mihi » homo³. »

¹ Joan. I, 1. — ² Psal. LV, 2. — ³ Ibid. 11.

SERMO XCVIII¹.

De verbis Evangelii Lucæ VII, et de tribus mortuis, quos Dominus suscitavit.

I. MIRACULA Domini nostri et Salvatoris Christi Jesu, omnes quidem audientes et credentes movent; sed alios atque alios aliter et aliter. Quidam enim corporalia ejus miracula stupentes, majora intueri non norunt: quidam vero ea quæ gesta audiunt in corporibus, nunc amplius in animis admirantur. Dicit ipse Dominus: « Sicut enim » Pater suscitavit mortuos, et vivificat; sic et Filius quos » vult, vivificat². » Non utique alios Filius, alios Pater; sed eosdem Pater et Filius: quia omnia Pater per Filium. Nemo ergo dubitet qui Christianus est, etiam nunc mortuos suscitari. Sed omnis homo habet oculos, quibus videre potest mortuos resurgere ita, ut resurrexit filius hujus viduæ, qui modo ex Evangelio recitatus est³: unde autem videant homines resurgere mortuos in corde, non omnes habent, nisi qui jam resurrexerunt in corde. Amplius est resuscitare semper victurum, quam suscitare iterum moriturum.

II. De juvene illo resuscitato gavisa est mater vidua: de hominibus in spiritu quotidie suscitatis gaudet mater Ecclesia. Ille quidem mortuus erat corpore, illi autem mente. Illius mors visibilis visibiliter plangebatur: illorum mors invisibilis nec quærebatur, nec videbatur. Quæsit ille qui noverat mortuos: ille solus noverat mortuos, qui po-

¹ Alias 44 de verbis Domini. — ² Joan. v, 21. — ³ Luc. vii, 12.

terat facere vivos. Nisi enim ad mortuos suscitandos Dominus venisset, non Apostolus diceret: « Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit te Christus¹. » Dormientem audis, cum dicit: « Surge qui dormis; » sed mortuum intellige, cum audis: « Et exurge a mortuis. » Dicti sunt sæpe dormientes et mortui visibiliter. Et plane omnes, ei qui potest excitare, dormiunt. Mortuus enim tibi mortuus est, qui quantumlibet pulses, quantumlibet vellices, quantumlibet lanies, non expergiscitur. Christo autem ille dormiebat, cui dictum est: « Surge²: » et continuo surrexit. Nemo tam facile excitat in lecto, quam facile Christus in sepulcro.

III. Tres autem mortuos invenimus a Domino resuscitados visibiliter, millia invisibiliter. Quot autem mortuos visibiliter suscitaverit, quis novit? Non enim omnia quæ fecit scripta sunt: Joannes hoc dicit: « Multa alia fecit Jesus, » quæ si scripta essent, arbitror totum mundum non posse » libros capere³. » Multi ergo sunt alii sine dubio suscitati; sed non frustra tres commemorati. Dominus enim noster Jesus Christus ea quæ faciebat corporaliter, etiam spiritualiter volebat intelligi. Neque enim tantum miracula propter miracula faciebat: sed ut illa quæ faciebat, mira essent videntibus, vera essent intelligentibus. Quemadmodum qui videt litteras in codice optime scripto, et non novit legere, laudat quidem antiquarii manum, admirans apicum pulchritudinem; sed quid sibi velint, quid indicent illi apices, nescit; et est oculis laudator, mente non cognitor: alius autem et laudat artificium, et capit intellectum; ille utique qui non solum videre quod commune est omnibus potest, sed etiam legere; quod qui non didicit, non potest. Ita qui viderunt Christi miracula, et non intellexerunt quid sibi vellent, et quid intelligentibus

¹ Florus ad Ephes. v, 14. — ² Luc. vii, 14. — ³ Joan. xxi, 25.

quodam modo innuerent, mirati sunt tantum quia facta sunt: alii vero et facta mirati, et intellecta assecuti. Tales nos in schola Christi esse debemus. Qui enim dicit Christum propterea tantum fecisse miracula, ut non essent nisi miracula, potest illum dicere etiam nescire quod non esset tempus pomorum, quando ficus quæsit in arbore. « Non » enim erat illius pomi tempus¹, » sicut Evangelista testatur: et tamen esuriens poma quæsit in arbore. Christus nesciebat, quod rusticus sciebat? Quod noverat arboris cultor, non noverat arboris creator? Cum ergo esuriens poma quæsit in arbore, significavit se aliquid esurire, et aliquid aliud quærere: et arborem illam sine fructu foliis plenam reperit, et maledixit, et aruit. Quid arbor fecerat fructum non afferendo? Quæ culpa arboris infœcunditas? Sed sunt qui fructum voluntate dare non possunt. Illorum est culpa sterilitas, quorum fœcunditas est voluntas. Erant ergo Judæi habentes verba Legis et facta non habentes, pleni foliis et fructus non ferentes. Hoc dixi, ut persuaderem Dominum nostrum Jesum Christum ideo miracula fecisse, ut aliquid illis miraculis significaret, ut excepto eo quod mira et magna, et divina erant, aliquid inde etiam disceremus.

IV. Videamus ergo quid nos discere voluit in tribus mortuis, quos suscitavit. Resuscitavit filiam mortuam archisynagogi, ad quam ægrotantem petebatur, ut eam de ægrotudine liberaret. Et cum pergit, mortua nuntiatur; et quasi jam frustra fatigaretur, renuntiatur patri ejus. « Puella mortua est, quid adhuc fatigas Magistrum? » Ille autem perrexit, et ait patri puellæ: « Noli timere, » tantummodo crede. » Venit ad domum, et invenit jam obsequia funeri debita præparata, et dicit illis: « Nolite » flere: non enim est mortua puella, sed dormit. » Ve-

¹ Marc. xi, 13. — ² Id. v, 35.

rum dixit : dormiebat, sed illi a quo poterat excitari. « Hanc excitans, reddidit vivam parentibus. » Excitavit et hunc juvenem viduæ filium¹, de quo nunc admoniti sumus, ut hinc ista quæ ipse largiri dignatur, cum Vestra Charitate loqueremur. Modo audistis quomodo excitatus est. Appropinquabat Dominus civitati : et ecce efferebatur mortuus jam extra portam. Misericordia commotus, quod flebat mater vidua et destituta unico filio, fecit quod audistis, dicens : « Adolescens, tibi dico, surge². » Surrexit ille mortuus, coepit loqui : et reddidit illum matri suæ. Excitavit et Lazarum de sepulcro. Et ibi cum ægrotantem scirent Discipuli cum quibus loquebatur, (diligebat autem illum) : « Lazarus, inquit, amicus noster dormit. » Illi putantes ægri somnum salubrem : « Si dormit, inquit, » Domine, salvus est. Et ille : Dico vobis, apertius jam » loquens, Lazarus amicus noster mortuus est³. » Utrumque verum dicens : Mortuus est vobis, dormit mihi.

V. Ista tria genera mortuorum, sunt tria genera peccatorum, quos hodieque suscitavit Christus. Illa enim mortua filia archisynagogi intus erat in domo, nondum erat de secretis parietibus elata in publicum. Ibi intus suscitata est, viva parentibus reddita. Iste autem jam quidem non in domo, sed tamen nondum in sepulcro, parietibus elatus erat, terræ mandatus non erat. Qui suscitavit mortuam nondum elatam, suscitavit mortuum jam elatum, nondum sepultum. Tertium restabat, ut et sepultum suscitaret : et hoc fecit in Lazaro. Sunt ergo qui peccatum intus in corde habent, in facto nondum habent. Nescio quis commotus est aliqua concupiscentia. Dicit enim ipse Dominus : « Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo⁴. » Nondum accessit corpore, consensit in corde : mortuum

¹ Luc. vii, 12. — ² Ibid. 14. — ³ Joan. xi, 11-4. — ⁴ Matth. v, 28.

intus habet, nondum extulit. Et ut fit, ut novimus, ut quotidie homines in se experiuntur, aliquando audito verbo Dei, tanquam Domino dicente : Surge : condemnatur consensus ad iniquitatem, respiratur in salutem atque justitiam. Surgit mortuus in domo, reviviscit cor in cogitationis secreto. Facta est ista resurrectio animæ mortuæ intus intra latebras conscientiæ, tanquam intra domesticos parietes. Alii post consensum eunt in factum, tanquam efferentes mortuum, ut quod latebat in secreto, appareat in publico. Numquid jam isti, qui in factum processerunt, desperati sunt? Nonne et illi juveni dictum est : « Tibi dico, surge? » Nonne et illi redditus est matri suæ? Sic ergo et qui jam fecerit, si forte commonitus et commotus verbo veritatis ad Christi vocem resurgit, vivus redditur. Potuit progredi, in æternum perire non potuit. Qui autem faciendo quod malum est, etiam mala consuetudine se implicant, ut ipsa consuetudo mali non eos sinat videre quia malum est, fiunt defensores malorum factorum suorum : irascuntur cum reprehenduntur ; in tantum ut Sodomitæ quondam dicerent viro justo reprehendenti nequissimam voluntatem : « Habitare venisti, non » leges dare¹. » Tanta ibi nefandæ turpitudinis consuetudo erat, ut jam nequitia esset justitia, et prohibitor potius reprehenderetur quam factor. Tales consuetudine maligna pressi, tanquam sepulti sunt. Sed quid dicam, fratres? Ita sepulti, ut de Lazaro dictum est, « Jam putet. » Moles illa imposita sepulcro, ipsa est vis dura consuetudinis, qua premitur anima, nec surgere, nec respirare permittitur.

VI. Dictum est autem : « Quatriduanus est. » Revera ad istam consuetudinem, de qua loquor, quarto quodam progressu pervenit anima. Prima est enim quasi stillatio delectationis in corde, secunda consensio, tertium factum,

¹ Gen. xix, 9.

quarta consuetudo. Sunt enim qui res illicitas obvias cogitationibus suis prorsus ita abjiciunt, ut nec delectentur. Sunt qui delectantur, et non consentiunt : nondum perfecta mors est, sed quodam modo inchoata. Delectationi accedit consensio : jam est illa damnatio. Post consensio- nem in factum proceditur : factum in consuetudinem vertitur : et fit quaedam desperatio, ut dicatur : « Quatri- » duanus est, jam putet. » Venit ergo Dominus, cui utique facilia erant omnia; et difficultatem quamdam ostendit ibi. Infremuit spiritu, ostendit multo clamore objurgationis opus esse ad eos qui consuetudine duruerunt. Tamen ad vocem clamantis Domini, rupta sunt vincula necessitatis. Tremuit inferni dominatio, redditus est Lazarus vivus. Liberat enim et de mala consuetudine Dominus quatruiduanos mortuos : nam et ipse quatruiduanus Christo volenti resuscitare dormiebat. Sed quid ait? Videte genus resurrectionis. Processit de monumento vivus, et ambulare non poterat. Et Dominus ad Discipulos : « Solvite » eum, et sinite abire¹. » Ille suscitavit mortuum, illi solverunt ligatum. Aliquid pertinere videte ad propriam majestatem Dei suscitantis. Incepatur aliquis in mala consuetudine positus, verbo veritatis. Quam multi increpantur et non audiunt? Quis ergo agit intus cum illo qui audit? Quis vitam inspirat intrinsicus? Quis est qui secretam pellit mortem, secretam dat vitam? Nonne post objurgationes, post increpationes dimittuntur homines cogitationibus suis, et incipiunt secum volvere quam malam vitam gerant, quam pessima consuetudine preman- tur? Deinde displicentes sibi, mutare vitam instituunt. Resurrexerunt isti; revixerunt quibus displicet quod fue- runt : sed reviviscentes ambulare non possunt. Hæc sunt vincula ipsius reatus. Opus est ergo, ut qui revixit, sol-

¹ Joan. xi, 44.

vatur, et ire permittatur. Hoc officium Discipulis dedit, quibus ait : « Quæ solveritis in terra, soluta sunt et in » cælo¹. »

VII. Hæc ergo, charissimi, sic audiamus, ut qui vivunt, vivant; qui mortui sunt, reviviscant. Sive adhuc peccatum in corde conceptum est, et non processit in factum : poeniteat, corrigatur cogitatio, surgat mortuus intra domum conscientiae. Sive jam quod cogitavit admisit; nec sic desperetur. Non surrexit mortuus intus, surgat elatus. Poeniteat facti, de proximo reviviscat; non eat in profundum sepulturæ, non accipiat desuper consuetudinis molem. Sed forte jam illi loquor, qui jam duro sui moris lapide premitur, qui jam urgetur consuetudinis pondere, qui jam quatruiduanus putet. Nec ipse desperet : profundus mortuus est, sed altus est Christus. Novit clamando terrena onera rumpere, novit intrinsicus per se ipsum vivificare, solvendum Discipulis tradere. Agant etiam tales poenitentiam. Neque enim Lazaro resuscitato post quatruiduum ullus putor in vivente remanserat. Ergo qui vivunt, vivant : quicumque autem mortui sunt, in quacumque harum trium morte se invenerint, agant ut celeriter jam resurgant.

¹ Matth. xviii, 18.